

Академічна доброчесність, використання ШІ у науці та навчанні (механізм GAIDeT)

Автор: Берназюк Ян

Організація: Верховний Суд

Видання: Конституціоналіст · 2025

Дата публікації: 2026-01-02

Постійна адреса:

<https://constitutionalist.com.ua/akademichna-dobrochesnist-vykorystannia-shi-u-nautsi-ta-navchanni-mekhanizm-gaidet/>

Відомості про матеріал

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РАДА ЄВРОПИ

ВІДКРИТА РАДА ЄВРОПЕЙСЬКИХ АКАДЕМІЧНИХ МЕРЕЖ (OCEAN)

Міжнародна конференція:

HELP в університетській освіті: європейські стандарти в галузі прав людини для майбутніх фахівців

26 листопада 2025 року

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,

доктор юридичних наук, професор

Зміст

- 1 Академічна доброчесність та використання ШІ
- 2 Принцип Human-in-the-Loop
- 3 Виклики заборон та детекторів ШІ
- 4 GAIDeT як інструмент прозорого використання ШІ
- 5 Регулювання та судова практика
- 6 Галузеві рекомендації (для правників і ЗВО).

DON'T LET AI DO YOUR HOMEWORK, POPE LEO TELLS US YOUTH

- Як наголосив Папа Лев XIV 21 листопада 2025 року, використовувати ШІ відповідально означає інтегрувати його в освітній процес так, щоб він сприяв інтелектуальному зростанню, а не ставав заміною власних зусиль, тому не просить алгоритм механічно виконувати "домашнє завдання" замість вас.
- Технологія повинна слугувати інструментом для поглиблення розуміння, адже коли ШІ перебирає на себе когнітивну роботу студента, нівелюється розвиток критичного мислення та втрачається здатність формувати самостійну правову позицію.

HUMAN-IN-THE-LOOP

- Ця концепція означає, що людина зберігає не номінальну, а реальну провідну роль у прийнятті рішень, здійснюючи критичний моніторинг на кожному етапі й не допускаючи автоматичного делегування ШІ складних когнітивних функцій.
- Такий підхід гарантує, що технологія залишається виключно асистивним інструментом, тоді як обов'язок верифікації фактів, формування змістовних висновків та повна юридична й етична відповідальність за результат завжди лежить на авторові.

СЕРГІЙ НАЗАРОВЕЦЬ, ЯНА СИЧІКОВА. ХТО МАЄ ВСТАНОВИТИ ПРАВИЛА ВИКОРИСТАННЯ ШІ В НАУЦІ ТА ОСВІТІ

- Репресивні методи та детектори ШІ виявилися неефективними та юридично вразливими, оскільки вони технічно ненадійні, часто помиляються і породжують атмосферу страху замість довіри.
- Натомість дієвим рішенням є впровадження таксономії GAIDeT, яка дозволяє науковцям прозоро декларувати конкретні технічні завдання, делеговані ШІ (наприклад, редагування чи переклад), тим самим легалізуючи використання інструменту, але зберігаючи за людиною повну відповідальність за зміст і верифікацію результату.

GAIDeT (Generative AI Delegation Taxonomy)

- Це система прозорого декларування, яка дозволяє студентам та дослідникам чітко розмежувати власний інтелектуальний внесок і технічні функції, делеговані штучному інтелекту, включно з такими задачами, як редагування, переклад, пошук інформації чи інша рутинна підтримка, що не замінює самостійного мислення.
- Замість неефективних заборон або ненадійних детекторів, GAIDeT пропонує етику «відкритого протоколу», де академічна доброчесність вимірюється не відмовою від сучасних технологій, а повною прозорістю процесу їх застосування та чесним описом того, які саме кроки в роботі були автоматизовані.

GAIDeT (Generative AI Delegation Taxonomy)

- Впровадження GAIDeT базується на принципі Human-in-the-Loop, який гарантує, що за будь-який результат, отриманий за допомогою алгоритмів, остаточною відповідальність несе людина — студент чи автор роботи, — адже саме вона здійснює критичну перевірку, осмислення та верифікацію використаних даних.
- Для сучасної освіти GAIDeT перетворюється на новий стандарт відповідальної взаємодії з технологіями, переводячи використання ШІ із «сірої зони» у легітимний, контрольований і задокументований елемент навчального процесу, який допомагає зберегти баланс між інтелектуальною чесністю та ефективною підтримкою навчання.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ ВС

- 2.1.2. У випадку використання ШІ для створення документа або його частини працівник у супровідній інформації або в самому документі повідомляє осіб, яким надається відповідна інформація, про таке використання.
- 2.1.3. Не вимагається повідомлення про використання ШІ, якщо технологія застосовувалася для виконання суто технічних завдань (наприклад, перевірка граматики, форматування тексту, транскрибування тощо).

УХВАЛА КИЇВСЬКОГО АПЕЛЯЦІЙНОГО СУДУ ВІД 30 ЛИПНЯ 2025 РОКУ У СПРАВІ № 11-КП/824/1818/2025

- Суд скасував вирок суду першої інстанції, призначивши новий розгляд, через його незаконність, необґрунтованість та немотивованість.
- Ключова підстава для скасування: суд першої інстанції обтяжив вирок довільним трактуванням загальних понять та теоретичними аспектами, згенерованими штучним інтелектом "ChatGPT", що поставило під сумнів суддівський розсуд та тлумачення права.
- Апеляційний суд наголосив, що використання технологій має поважати природу судового процесу, а ШІ є лише допоміжним інструментом, який не може замінити роль суддів у встановленні фактичних обставин справи (КРЄС № 26 (2023), п. 90; позиція ВС від 08.02.2024 у справі № 925/200/22).

ПОСТАНОВА ВС ВІД 30 ТРАВНЯ 2025 РОКУ У СПРАВІ № 560/8264/24

- Суд визнав правомірною перевірку дисертацій, захищених до 2014 року, вказавши, що це не порушує конституційного принципу незворотності дії закону, адже плагіат є тривалим порушенням прав авторів та етичних стандартів, чинних на момент захисту.
- Суд наголосив, що процедура перевірки є не ретроспективною санкцією, а необхідною реакцією держави на збереження в обігу «скомпрометованої» роботи, що підриває довіру до науки, причому встановлення самого факту запозичень належить до виключної дискреції НАЗЯВО.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРАВНИКІВ ЩОДО БЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ЛИПЕНЬ 2025)

- Ці рекомендації розроблено для того, щоб надати правникам практичні поради щодо відповідального використання ШІ в професійній діяльності.
- Системи ШІ можуть бути корисні на різних етапах діяльності правників — від первинного аналізу документів до формування стратегії захисту клієнта та підготовки процесуальних документів.
- Правник (юрист) - особа, яка має або здобуває як студент вищу юридичну освіту, володіє знаннями в галузі права, законодавства та його застосування і здійснює (або готується здійснювати) професійну діяльність, пов'язану з наданням правової допомоги, консультуванням, представництвом, захистом прав та правозастосуванням.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ В ЗВО

- Політика використання ШІ, як і будь-яка інша, повинна чітко відповідати на запитання, що вважається і що не вважається порушенням академічної доброчесності, авторських прав тощо.
- У разі коректного застосування та атрибуції ШІ порушень академічної доброчесності можна уникнути. Саме для запобігання таких порушень необхідно розробляти та впроваджувати політики використання ШІ в ЗВО.
- ШІ можна використовувати для навчання, наприклад, для отримання додаткових пояснень, практики розв'язання задач чи перевірки коду.
- ШІ також може бути потужним інструментом як для виявлення порушень, так і для навчання принципів академічної доброчесності.

Додаткові джерела

- Берназюк Ян. Конституційний вимір верховенства права та принципу моральної відповідальності перед майбутніми поколіннями // Слово Національної школи суддів України. – 2024, № 2(47), С. 52-67 <https://slowo.nsj.gov.ua/index.php/ua/arkhiv-nomeriv/2024/2-47-2024/34-2024ukr/961-konstitutsijnij-vimir-verkhovenstva-prava-ta-printsipu-moralnoi-vidpovidalnosti-pered-majbutnimi-pokolinnyami>

- Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
- Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-ia-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
- Берназюк Ян. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
- Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
- Берназюк Ян. Штучний інтелект і його використання для забезпечення єдності судової практики як складової довіри до суду // Слово Національної школи суддів України. – 2024, № 2(49), С. 16-35 https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
- Берназюк Ян. Ера ШІ й роль верховних судів у цифровій трансформації правосуддя // Юридична газета. № 4 (792). - С. 16-18. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
- Берназюк Ян. Правосуддя і технології з використанням штучного інтелекту: короткострокові та середньострокові перспективи інтеграції https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/153_Justice_AI_Technologies_Integration_Prospects_bernaziuk.pdf
- Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence in the Ukrainian Judiciary: Charting the Course Under the Digital Gavel <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
- Bernaziuk Ian. Benchmarking Justice: Can AI Uphold the Rule of Law? <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>
- Берназюк Ян, Фонова Олена. Правосуддя 2035: між правом і кодом»: Випуск № 18 подкастів НШСУ https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAl5p5KP3tY_G

Джерела та матеріали

1. DON'T LET AI DO YOUR HOMEWORK, POPE LEO TELLS US YOUTH. https://www.reuters.com/world/dont-let-ai-do-your-home-work-pope-leo-tells-us-youth-2025-11-21/?fbclid=IwY2xjawOOeqhleHRuA2FibQlxMABicmlkETFTODdBaHQ3eUVuVUlxRVJHc3JOYwZhcHBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHo5doBfzq4YYrs88PGRRef_pzwaEt5JcPZGIR8LYmt8vIrPWeWzZFpYn23pUb_aem_5WbgoZ2VZ_8MbYY9La3cfg
2. СЕРГІЙ НАЗАРОВЕЦЬ, ЯНА СИЧІКОВА. ХТО МАЄ ВСТАНОВИТИ ПРАВИЛА ВИКОРИСТАННЯ ШІ В НАУЦІ ТА ОСВІТІ. <https://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/khto-maje-vstanoviti-pravila-vikoristannja-shi-v-nautsi-ta-osviti.html>
3. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ ПРАЦІВНИКАМИ АПАРАТУ ВС. <https://constitutionalist.com.ua/poperednij-proiekt-polozhennia-pro-vykorystannia-tekhnohij-shi-pratsivnykamy-aparatu-vs>
4. УХВАЛА КИЇВСЬКОГО АПЕЛЯЦІЙНОГО СУДУ ВІД 30 ЛИПНЯ 2025 РОКУ У СПРАВІ № 11-КП/824/1818/2025. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129699665>
5. ПОСТАНОВА ВС ВІД 30 ТРАВНЯ 2025 РОКУ У СПРАВІ № 560/8264/24. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127846893>
6. ПОСТАНОВА ВС ВІД 30 ТРАВНЯ 2025 РОКУ У СПРАВІ № 560/8264/24. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127846>
7. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРАВНИКІВ ЩОДО БЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ЛИПЕНЬ 2025). <https://constitutionalist.com.ua/rekomendatsii-z-vidpovidalnoho-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-dlia-pravnykiv>
8. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ В ЗВО. <https://storage.thedigital.gov.ua/files/5/b5/1de422b38985d037d9ba8f9f6cb2ab58.pdf>
9. Додаткові джерела. <https://slovo.nsj.gov.ua/index.php/ua/arkhiv-nomeriv/2024/2-47-2024/34-2024ukr/961-konstitutsijnij-vimir-verkhovenstva-prava-ta-printsipu-moralnoji-vidpovidalnosti-pered-majbutnimi-pokolinniami>

10. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-s-pivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
11. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliak-hu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
12. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
13. Додаткові джерела. <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
14. Додаткові джерела. https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
15. Додаткові джерела. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
16. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/153_Justice_AI_Technologies_Integration_Prospects_bernaziuk.pdf
17. Додаткові джерела. <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
18. Додаткові джерела. <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>
19. Додаткові джерела. https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAI5p5KP3tY_G

Файли матеріалу

Оригінальний файл автора